

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

Sukupuolten tasa-arvo on yksi Suomen ulkopoliitiikan keskeisistä prioriteeteista, jota edistetään turvallisuuspolitiikan, ihmisoikeuspolitiikan, kehityspolitiikan ja kansainvälisen oikeuden keinoin. Se on myös keskeinen elementti Suomen maakuvatyössä: Suomi tunnetaan maailmalla sukupuolten tasa-arvosta. Suomi on uskottava toimija, kun oma yhteiskuntamme on tasa-arvoinen, ja voimme osoittaa, että tunnustamme epäkohdat ja pyrimme korjaamaan ne. Valmisteilla oleva tasa-arvoselonteko on siten keskeisessä roolissa Suomen ulkopoliitiikan ja maakuvatyön kannalta.

Naisten ja miesten välisen tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on Suomessa voimassa oleviin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin perustuva velvoite.

2030 on määräaika YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Sukupuolten tasa-arvo tulee ymmärtää rakenteellisena kysymyksenä, joka edellyttää tasa-arvon toteutumista estävien sosiaalisten normien ja syvään juurtuneen syrjinnän purkamista. Selonteon tulisi pohtia, miten tällainen transformatiivinen muutos saavutetaan ja määrittellä sen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet indikaattoreineen. Selonteossa tulee ottaa huomioon intersektionaalinen lähestymistapa eli tunnistaa yksilön eri ulottuvuudet sekä niihin kohdistuvan syrjinnän summa.

Digitalisaatio tuo jatkossakin erilaisia mahdollisuuksia ja riskejä sukupuolten tasa-arvolle. Suomen tulee olla aktiivinen sukupuolten välisen digitaalisen kuilun kuromiseksi umpeen. Naisten usein miehiä heikommat digitaaliset taidot rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan työelämässä ja taloudelliseen voimaantumiseen. Palveluiden luomiseen (ml. tekoäly) käytettävän datan tulee olla sukupuolen ja muiden tekijöiden mukaan eriteltyä. Sukupuolittunut verkkoväkivalta rajoittaa naisten osallistumista verkossa ja täten myös muodostaa vakavan uhkan demokratialle.

Ilmastonmuutos on vahvasti sukupuolikysymys; ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat vakavimpia haavoittuvimmassa asemassa ja tilanteessa oleville ihmisille, joista suuri osa on köyhiä naisia ja tyttöjä. Monet naiset joutuvat jo nyt käyttämään enemmän aikaa ruoan, polttoaineen ja veden hakemiseen tai maanviljelyyn. Esimerkiksi hygienia huononee kuivuuden ja katastrofien myötä, jolloin äitiyskuolemat, tulehdukset ja sairaudet lisääntyvät. Elinolosuhteiden heikkeneminen kärjistää lisäksi konflikteja, joiden myötä naisiin kohdistuva väkivalta ja lapsiavioliitot lisääntyvät. Ilmasto- ja tasa-arvokysymyksiä tulee aina tarkastella integroidusti.

Koronapandemian aiheuttama kriisi tulee edelleen vaikuttamaan naisten ja tyttöjen asemaan negatiivisesti muun muassa työllisyyden, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien, koulutuksen ja väkivallan osalta. Koronapandemiarajoitusten myötä opetus on monin paikoin siirtynyt nettiin, ja digitaitojen tai välineiden puuttuminen on riski tyttöjen etäopetukseen osallistumiselle erityisesti globaalissa etelässä. YK:n pääsihteeri on nimittänyt naisiin kohdistuvan väkivallan kasvua varjopandemiaksi. Koronakriisin talousvaikutukset kohdistuvat erityisesti naisiin, sillä työpaikkoja on globaalisesti hävinnyt varsinkin naisvaltaisilta aloilta.

Niin sanottu anti-gender – liike vastustaa naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja on konkreettisesti vaikeuttanut mm. Euroopan neuvoston Istanbulin sopimuksen ratifiointia. Samalla liike voidaan nähdä osana pyrkimystä rapauttaa demokratiaa ja sääntöpohjaista monenvälistä yhteistyötä. Sukupuolen määrittelemisen yhteiskunnallisesti kuten myös seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeudet ja seksuaalikasvatuksen liike näkee uhkina. Liike koostuu moninaisesta joukosta valtiollisia ja ei-valtiollisia toimijoita, uskonnollisia järjestöjä ja kansalaisjärjestöjä/ajatushautomoita, jotka tekevät yhteistyötä eri tavoin. Liike pyrkii myös kehittämään uusia normeja ja järjestelmiä, joista abortinvastainen Geneva Consensus-deklaraatio on yksi esimerkki. Siihen liittyi syksyllä 2020 kaikkiaan 35 valtiota Yhdysvaltain johdolla.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

Ulkoministeriö ehdottaa myös muille vaalikausille ulotettavaksi teemaksi kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen torjumista ja ehkäisemistä ja tähän liittyen Euroopan neuvoston Istanbulin sopimuksen mahdollisimman laajan hyväksynnän edistämistä.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys –ja oikeudet ovat kohdanneet kasvavaa vastustusta kansainvälisesti. Niiden edistämisen tulee ulkoministeriön näkemyksen mukaan säilyä yhtenä Suomen tasa-arvopoliittisista tavoitteista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti.

Naiset, rauha ja turvallisuus –agendan edistäminen on Suomen ulkopoliitiikan pitkäaikainen prioriteetti. Naiset ovat vahvasti aliedustettuina esimerkiksi rauhanprosesseissa. Suomelle luontevaa on korostaa naisten aktiivista roolia kriisinhallinnassa ja rauhanvälityksessä. Huomioita tulee kiinnittää naisten osallistumisen merkityksellisyyteen ja rauhansopimusten sisältöön.

Vammaisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää tulee edelleen ehkäistä ja eliminoida. Vammaisten naisten asema on moniperustaisen syrjinnän kysymys, joka tulee ulkoministeriön näkemyksen mukaan käsitellä tasa-arvopoliittisessa selonteossa (vrt. myös lausuntopyynnön kysymys nro 5) .

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliitiikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

-

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Vammaisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää tulee edelleen ehkäistä ja eliminoida. Vammaisten naisten asema on moniperustaisen syrjinnän kysymys, joka tulee ulkoministeriön näkemyksen mukaan käsitellä tasa-arvopoliittisessa selonteossa

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

Valmisteilla olevassa valtioneuvoston ihmisoikeusselonteossa yhdenvertaisuus ja tasa-arvokysymykset ovat yksi valituista neljästä pääteemasta (ilmiöstä). Lisäksi tasa-arvokysymyksiä käsitellään läpileikkaavasti muissa selonteon osissa, mukaan lukien: 1) ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus ja oikeusvaltiokysymykset; 2) kestävä kehitys ja ihmisoikeudet, sekä 3)

digitalisaatio, tieto ja ihmisoikeudet. Samanaikaisessa valmistelussa olevia selontekoja on syytä valmistella koordinoiten niin, että asetetut tavoitteet ovat yhdensuuntaisia ja selonteon tekstit täydentävät toisiaan ilman tarpeetonta päällekkäisyyttä. Ihmisoikeusselonteon valmistelusta vastaa ulkoministeriö.

Viinikka Katri

Ulkoministeriö - Lausunnon allekirjoittaja: ulkoministeriön valtiosihteeri

Matti Anttonen